

Energetsko zakonodavstvo Evropske unije

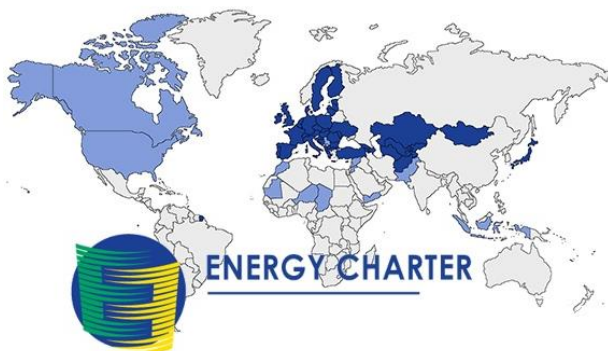

Energetsko zakonodavstvo Evropske unije

BRISEL - Evropska energetska tržišta su regulisana prvenstveno velikim delom sekundarnog zakonodavstva Evropske unije. Osim podzakonskih akata, koje se sastoje od propisa (direktno primenjivih u državama članicama), direktiva (koje su podložne transponiranju u domaće zakone), odluka (direktno primenjivih i obavezujućih za primaoca), preporuka, mišljenja i netipičnih akata (npr. komunikacije, smernice, bele i zelene knjige), regulaciju evropskog energetskeg tržišta treba shvatiti u širem kontekstu niza bilateralnih i multilateralnih ugovora.

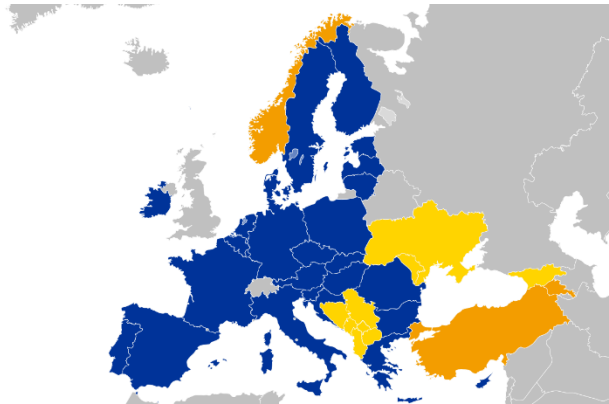
To uključuje ugovore Evropske unije, odnosno Ugovor o Evropskoj uniji, Ugovor o funkcionisanju Evropske unije, Ugovor o osnivanju Evropske zajednice za atomsku energiju i Povelju o osnovnim pravima Evropske unije. Ostali ugovori uključuju Ugovor o energetskej povelji, Ugovor o Energetskoj zajednici, Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o klimatskim promenama i Pariski sporazum, kao i bilateralne ugovore o ulaganju i bilateralne sporazume specifične za projekte, kao što su projekti cevovoda ili interkonektora.

Ugovor o Evropskej povelji, koji se zasniva na Evropskej energetskej povelji iz 1991. godine, predstavlja multilateralni okvir za međunarodnu energetske saradnju bez presedana.

Obrađuje četiri oblasti:

1. nediskriminatorni uslovi trgovine i odredbe o pouzdanom prekograničnom tranzitu energije;
2. zaštita direktnih stranih ulaganja i zaštita od ključnih nekomercijalnih rizika;
3. sistem rešavanja sporova između država učesnica i između investitora i država domaćina; i
4. promocija energetske efikasnosti.

Energetska zajednica je međunarodna organizacija koja se pridružuje Evropskej uniji sa nizom zemalja iz jugoistočne Evrope i regiona Crnog mora, sa primarnim ciljem proširenja evropske *aquis communautaire* o energiji, životnoj sredini, konkurenciji i obnovljivim izvorima energije na ugovorne strane. **Ugovor o energetskej zajednici** dodatno uspostavlja regulatorni mehanizam za regionalna mrežna tržišta energije. Implementacija evropskeg unutrašnjeg energetskeg tržišta u državama ugovornicama je mera koja olakšava potencijalno članstvo u Evropskej uniji, što su pokazale Bugarska i Rumunija 2007. i Hrvatska 2013. godine.

Pariski sporazum je ratifikovalo 189 od 197 strana Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promenama, dostigavši prag za stupanje na snagu u oktobru 2016. Njime su postavljeni ambiciozni ciljevi za strane da ublaže klimatske promene i prilagode se klimatskim promenama i doprinesu dekarbonizaciji globalne ekonomije. Sporazum ujedno nameće obaveze svim državama članicama EU.

Kamen temeljac evropske energetske politike je unutrašnje tržište energije, koje ima za cilj postizanje tri osnovna cilja: pristupačnu energiju i konkurentnu cenu, održivost životne sredine i energetska sigurnost. Zakon o konkurenciji EU ima suštinsku i komplementarnu ulogu u postizanju ovih ciljeva, pri čemu se odredbe o slobodnom tržištu sprovode u koordinaciji sa energetska regulatorima.

Energetsku uniju uvela je Junkerova komisija (2014–2019), a *'Okvirna strategija za otpornu energetska uniju sa politikom klimatskih promena usmerenom u budućnost'* usvojena je u februaru 2015. Evropska komisija je sebi postavila prioritet uspostavljanja Energetske unije kao veliku strategiju za evropsku energetska politiku, koja je trebalo da prevaziđe koncept unutrašnjeg energetska tržišta.

Evropska komisija je u novembru 2016. objavila predlog *Paketa čiste energije* (ranije poznat kao Zimski paket ili Paket čiste energije za sve Evropljane), zakonodavnog paketa koji u velikoj mjeri ažurira Treći energetska paket i druge ključne zakone EU o zaštiti životne sredine. Paket čiste energije u potpunosti je usvojen u junu 2019. godine i sastoji se od sledećih zakona:

1. Direktiva o energetska performansama u zgradama (EU) 2018/844;
2. preinačena Direktiva o obnovljivoj energiji (EU) 2018/2001;
3. izmenjena Direktiva o energetska efikasnosti (EU) 2018/2002;
4. nova Uredba o upravljanju Energetska unijom (EU) 2018/1999;
5. preinačena Direktiva o električnoj energiji (EU) 2019/944;
6. preinačena Uredba o pristupu električnoj energiji (EU) 2019/943;
7. preinačena ACER Uredba (EU) 2019/942; i
8. nova Uredba o spremnosti na rizik u sektoru električne energije (EU) 2019/941.

Nakon stupanja na snagu pojedinačnih direktiva, države članice EU imaju rok od jedne do dve godine da ih prenesu u nacionalno zakonodavstvo. Uredba ACER-a, Uredba o pristupu električnoj energiji i Uredba o spremnosti na rizik u elektroenergetska sektoru stupila je na snagu 4. jula 2019. godine, a Uredba o upravljanju Energetska unijom je stupila na snagu 24. decembra 2018. godine.

Dana 11. decembra 2019. godine aktuelna Komisija Ursule Von der Lejen (2019–2024) uvela je [Evropski zeleni dogovor](#). On elaborira Energetsku uniju i postavlja jasan fokus na klimu, održivost i očuvanje biodiverziteta za sva područja politike Komisije.

Glavni cilj Green New Deal-a je postići da do 2050. godine nema neto emisija stakleničkih gasova.

Jasno je da postoji značajan deo zakonodavstva koji reguliše evropska energetska tržišta. Za potrebe ovog poglavlja prikazane su glavne odredbe ključnih sekundarnih energetske zakona.

II Evropski regulatorni sistem električne energije i gasa

[Treći energetske paket](#) iz 2009. sastojao od tri uredbe i dve direktive osmišljene za stvaranje unutrašnjeg tržišta električne energije i gasa. Odredbe o električnoj energiji su u velikoj meri preinačene i dopunjene u Paketu čiste energije. Što se tiče gasa, međutim, Treći energetske paket ostaje na snazi, konkretno Direktiva o gasu i Uredba o pristupu gasu, s tim da je prva dopunjena Direktivom (EU) 2019/692 kako bi se regulatorni režim EU proširio na granice EU za interkonektore koji povezuju države članice EU sa trećim zemljama.

Regulatorni sistem za evropska tržišta energije je efektivno podeljen na nacionalni nivo i nivo

Evropske unije. Na nacionalnom nivou, Direktiva o električnoj energiji i Direktiva o gasu zahtevaju od država članica da imenuju nezavisna nacionalna regulatorna tela (eng. NRA), koja su prvenstveno odgovorna za utvrđivanje nacionalnih tarifa za prenos ili distribuciju, saraduju s drugim nacionalnim regulatornim telima o prekograničnim pitanjima, prate investicione planove nacionalnih operatora prenosnog sistema (OPS) i obezbeđivanje transparentnosti podataka o potrošnji za potrošače.

Na nivou Evropske unije, Uredba o ACER-u predviđa uspostavljanje i pravni status Agencije za saradnju energetske regulatora (ACER), evropskog foruma za saradnju nacionalnih regulatornih tela.

On definiše svoje zadatke, posebno one koji se odnose na NRA, uslove pristupa prekograničnoj infrastrukturi i operativnu sigurnost, obaveze konsultacija i transparentnosti, obaveze praćenja i izveštavanja o sektorima električne energije i prirodnog gasa, organizacionu strukturu i budžet.

Preinačena ACER Uredba uključuje odredbe o novim zadacima i restrukturiranju kako bi se odrazila poboljšana uloga koju ACER treba da igra u Energetskoj uniji, te omogućava ACER-u da uspostavi lokalne kancelarije u državama članicama. Preinačena ACER Uredba stupila je na snagu 4. jula 2019. godine.

ACER i NRA čine jezgro evropskog sistema regulacije električne energije i gasa i podržavaju ih brojna druga tela, kao što je opisano u nastavku.

III Električna energija

i [Direktiva o električnoj energiji](#)

Direktiva o električnoj energiji se posebno fokusira na uspostavljanje evropskog unutrašnjeg tržišta električne energije. Konkretno, utvrđuje obaveze javnih usluga za elektroenergetska preduzeća i obaveze zaštite potrošača, praćenje sigurnosti snabdevanja od strane država članica, tehnička pravila i promociju regionalne saradnje država članica i nacionalnih regulatornih tela. Što se tiče novih proizvodnih kapaciteta, uspostavlja proceduru autorizacije i tendersku opciju.

Štaviše, prenosni sistemi i operatori prenosnog sistema (OPS-ovi) moraju biti odvojeni od proizvodnje i snabdevanja zbog prirodnog monopola koji nudi vlasništvo nad prenosom i distribucijom; međutim, države članice mogu umesto toga odlučiti da odrede nezavisnog operatora sistema. Odredbe o razdvajanju uključuju određivanje i sertifikaciju OPS-a od strane NRA, njihove zadatke, razdvajanje vlasništva, dispečovanje i balansiranje, i poverljivost, kao i definisanje ovlašćenja OPS-a za donošenje odluka u vezi sa priključenjem novih elektrana.

Operatori distributivnog sistema (ODS) takođe moraju biti razdvojeni. Direktiva predviđa njihovo određivanje od strane država članica, njihove zadatke i obaveze poverljivosti, te odredbe o

opcionim zatvorenim distributivnim sistemima. I za OPS i za ODS, proces razdvajanja uključuje transparentnost njihovih računa prema državama članicama ili bilo kojem određenom telu.

Direktiva dalje reguliše pristup sistemu prenosa i distribucije, posebno o slobodi pristupa trećim stranama, otvaranju tržišta i reciprocitetu, kao i direktnim linijama za sve kvalifikovane potrošače.

Direktiva uspostavlja NRA, uključujući njihove ciljeve, dužnosti i organizacionu strukturu, i uključuje odredbe o maloprodajnim tržištima, kao i zaštitne mere kao odgovor na iznenadnu krizu tržišta energije, i ne-diskriminatornu prirodu implementacije Direktive.

[Preinačena Direktiva](#) o električnoj energiji postavlja odredbe o daljem razvoju tržišnih cena s mogućnošću javne intervencije za ugrožene potrošače, proširenjem prava potrošača, proširenjem zadataka nacionalnih regulatornih tela u vezi sa regionalnom saradnjom u prekograničnim pitanjima, pojašnjavanjem uloga OPS-a u vezi sa skladištenjem energije i regionalnim koordinacionim centrima, te pojašnjenje uloge ODS-a u vezi sa skladištenjem energije i punjačima za električna vozila. Preinačena Direktiva o električnoj energiji na snazi je od juna 2019., a rok za države članice da je implementiraju u nacionalno zakonodavstvo bio je 1. januar 2021. godine.

ii Regulacija pristupa električnoj energiji

Direktiva o električnoj energiji je povezana sa [Uredbom o pristupu električnoj energiji](#), kojom se uspostavlja Evropska mreža operatora prenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E), evropski forum za saradnju OPS-a, koji ima zadatak da nadgleda nacionalne OPS-ove i njihove planove razvoja mreže širom EU. Uredba određuje zadatke za ENTSO-E i obaveze praćenja za ACER.

Uredba dalje uspostavlja mrežna pravila, reguliše naknade za pristup mreži, pružanje informacija od strane OPS-a, opšte principe upravljanja zagušenjem i posebne odredbe o novim interkonektorima.

Revidirana Uredba o pristupu energiji postavlja odredbe o osnovnim tržišnim principima, posebno:

1. da se cene električne energije formiraju na osnovu potražnje i ponude i plafone, odnosno pragove veleprodajnih cena;
2. uvođenje pravila o balansiranju tržišta;
3. nediskriminatorna i tržišna osnova proizvodnje električne energije i dispečovanja potražnje;
4. uvođenje definicije granica zone nadmetanja; i
5. uvođenje evropske platforme za saradnju za ODS-ove.

iii Mrežna pravila

Pravila mreže su tehnička pravila osmišljena da se bave ključnim prioritetima koje je odredila Evropska komisija. Imaju za cilj da razviju i harmonizuju specifične aspekte evropskih energetske mreža, uključujući alokaciju kapaciteta, balansiranje ponude i potražnje, zahteve proizvođača i prenosnih mreža i sigurnost snabdevanja.

Pravila mreže električne energije grupisana su u tri kategorije:

1. Pravila priključenja, koja postavljaju zahteve za priključenje i proizvođača i velikih kupaca na prenosnu mrežu;
2. Operativna pravila, dizajnirana da regulišu rad prenosnih sistema i sigurnost snabdevanja i da osiguraju da su snabdevanje i potražnja za električnom energijom unutar i između sistema prenosa uravnotežena; i
3. Pravila tržišta, koja podstiču transparentno i konkurentno panevropsko tržište električne energije i tržište kapaciteta u svim vremenskim razmacima, kao i da stimulišu diversifikaciju proizvođača i optimizaciju infrastrukture.

Do danas je osam - a time i sva prvobitno planirana pravila elektroenergetske mreže - stupilo na snagu. Mrežna pravila o raspodeli kapaciteta i upravljanju zagušenjem (CACM) utvrđuju metode za dodelu kapaciteta u vremenskim okvirima za dan unapred i unutar dana, i određuju nominovane operatore tržišta električne energije kao operatore spajanja i utvrđuju njihove zadatke, kao i zadatke za OTS-ove koji se odnose na jednodnevno spajanje za dan unapred i unutar dana. CACM uključuje detaljne odredbe o rokovima, uslovima i metodologijama o raspodeli kapaciteta i raspodeli prihoda od zagušenja.

Mrežna pravila o terminskoj alokaciji kapaciteta postavljaju metode za dodelu kapaciteta na terminskim tržištima i imaju za cilj:

1. Promovisati efikasnu dugoročnu međuzonsku trgovinu sa dugoročnim međuzonalnim proizvodima za zaštitu od rizika za učesnike na tržištu;
2. Optimizovati izračunavanje i alokaciju dugoročnih međuzonskih kapaciteta;
3. Obezbediti nediskriminatorni pristup dugoročnim međuzonskim kapacitetima;
4. Osigurati pravičan i nediskriminatorni tretman OPS-a i učesnika na tržištu; i
5. Poboljšati transparentnost i pouzdanost informacija.

Mrežna pravila o balansiranju električne energije utvrđuju:

1. Odredbe o rokovima i uslovima ili metodologijama OPS-ova i njihovo odobrenje;
2. Uloge i odgovornosti OPS-a na balansnom tržištu električne energije;
3. Uspostavljanje evropskih platformi za razmenu balansne energije iz:
 - zamenske rezerve
 - rezerve za obnavljanje frekvencije s ručnim aktiviranjem; i
 - rezerve za obnavljanje frekvencije sa automatskim aktiviranjem;
4. Uspostavljanje evropske platforme za proces ispravljanja neravnoteže;
5. Pružanje usluga balansiranja;
6. Međuzonski kapacitet za usluge balansiranja, poravnanje balansiranja i algoritme za balansiranje; i
7. Obaveze izveštavanja.

Pravila mreže za hitne slučajeve i obnovu sadrže:

1. Odredbe o regionalnoj koordinaciji;
2. Izradu plana odbrane sistema i plana obnove;
3. Razvoj pravila i procedura za obustavu i obnavljanje tržišnih aktivnosti;
4. Razmena informacija između OTS-a; i
5. Testiranje usklađenosti sa obavezama prema pravilima.

Mrežno pravilo koje definiše uslove za proizvođače obezbeđuje zahteve za nove proizvođače, procedure za postupanje i odredbe o usaglašenosti.

Mrežna pravila za povezivanje potražnje, određuju zahteve za povezivanje na prenosnu mrežu potrošačkih jedinica povezanih na distributivnu mrežu, distributivnih jedinica povezanih na prenosnu mrežu i jedinica potražnje koje bilo da koristi postrojenje potrošnje ili zatvoreni distributivni sistem za pružanje usluga odgovora na potražnju.

Mrežna pravila o visokonaponskim jednosmernim elektroenergetskim vezama postavljaju zahteve za dugotrajne jednosmerne elektroenergetske veze, veze između različitih sinhronih područja i modula elektroparkova povezanih na jednosmernu struju, kao što su vetroelektrane na moru.

Mrežno pravilo koje definiše uslove za proizvođače obezbeđuje zahteve za novoizgrađene proizvodne pogone, procedure za postupanje i odredbe o usaglašenosti.

Mrežno pravilo o radu sistema određuje:

1. Odredbe o operativnim sigurnosnim zahtevima;
2. Razmenu podataka između različitih učesnika na tržištu;
3. Usklađenost sa odredbama operatora sistema;
4. Razvoj programa obuke i sertifikovanja rada sistema u realnom vremenu, planiranje rada, operativne sigurnosne analize, koordinacije ispada i analize adekvatnosti kontrolne oblasti;
5. Dostupnost i pružanje pomoćnih usluga;
6. Planiranje;
7. Implementacija i rad okruženja podataka za operativno planiranje ENTSO-E; i
8. Kontrola frekvencije opterećenja i rezerve.

iv Uredba o pripravnosti za rizik

Komisija je u junu 2019. objavila [Uredbu o spremnosti na rizik u sektoru električne energije](#) kao deo Paketa čiste energije. Ova nova Uredba predlaže mere za procenu rizika i pripravnost na rizik, kao i upravljanje svim kriznim situacijama u električnoj energiji u Uniji, posebno utvrđivanje metodologija za procenu sigurnosti snabdevanja električnom energijom i utvrđivanje kriznih situacija na nivou država članica i njihovih regija. Ova Uredba je na snazi od 4. jula 2019. godine.

IV Prirodni gas

i [Direktiva o gasu](#)

Direktiva o prirodnom gasu je pandan Direktivi o električnoj energiji, postavljajući sličnu regulatornu strukturu za unutrašnje tržište prirodnog gasa. Time se za gasna preduzeća utvrđuju obaveze pružanja javnih usluga i zaštite potrošača, procedure autorizacije, praćenje sigurnosti snabdevanja gasom, regionalna solidarnost, unapređenje regionalne saradnje i tehnička pravila.

Direktiva uključuje odredbe o razdvajanju transportnih sistema i OTS-a, njihovom određivanju i sertifikaciji od strane NRA, njihovoj sertifikaciji u odnosu na treće zemlje, razdvajanju vlasnika transportnih sistema i operatora sistema skladištenja, i određivanju operatora skladišta i LNG sistema, kao i dužnosti ovih subjekata. Kao alternativu razdvajanju, države članice mogu odlučiti da uspostave nezavisne operatere sistema.

Operatori distributivnih sistema (ODS) moraju biti razdvojeni. Direktiva reguliše imenovanje ODS-a, njihove zadatke i mogućnost da države članice odrede zatvorene distributivne sisteme.

Direktiva dalje reguliše pristup sistemu, posebno pristup trećih strana, pristup skladištu, pristup apstrim mreži gasovoda, odbijanje pristupa, novu infrastrukturu, otvaranje tržišta i reciprocitet, i moguće određivanje direktnih linija. Uključuje odredbe o maloprodajnim tržištima, zaštitne mere i jednake uslove.

Direktiva zahteva od država članica da uspostave NRA i utvrđuju njihove ciljeve, dužnosti i organizacione strukture.

U 2019. je [izmenjena](#) Direktiva o gasu, što je dovelo do proširenja pravila EU na gasovode koji povezuju države članice i treće zemlje. Cilj amandmana je bio da se osigura da se pravila koja regulišu unutrašnje tržište gasa EU primenjuju na gasovode između države članice i treće zemlje, do granice teritorije države članice, bilo na kopnu ili na moru.

ii Regulacija pristupa gasu

Uredba o pristupu gasu uspostavlja Evropsku mrežu operatora prenosnog sistema za gas (ENTSOG), sestrinsku

organizaciju ENTSO-E, koja na isti način saraduje sa ACER-om.

Kao i sa Uredbom o pristupu električnoj energiji, Uredba o pristupu gasu uspostavlja mrežna pravila. Takođe, uspostavlja slobodan i nediskriminatoran pristup trećih strana mrežama za transport prirodnog gasa na evropskim tržištima, čime se sprovodi princip slobodne konkurencije.

Uredba posebno predviđa transparentnost tarifa i metodologija obračuna za pristup mrežama, pristupne usluge trećih strana, principe mehanizama za dodelu kapaciteta i procedure upravljanja zagušenjima, zahteve transparentnosti, pravila balansiranja i naknade za neravnotežu, trgovinu pravima na kapacitet, smernice o minimalnom stepenu harmonizacije, usklađenosti regulatornih tela i obavezama izveštavanja od strane država članica prema Komisiji.

iii Mrežna pravila

Mrežna pravila za prirodni gas slede iste principe kao i ona za električnu energiju i imaju skoro identične ključne prioritete. Do danas je usvojeno pet pravila mreže za gas.

Pravilo mreže o mehanizmima za dodelu kapaciteta (CAM) je preinačeno u martu 2017. godine, ažurirajući prethodnu uredbu kako bi uključio ponudu uvećanog kapaciteta i uklonivši odredbe o tarifama koje su uključene u posebno mrežno pravilo. CAM reguliše principe saradnje između OTS-a u susjednim državama članicama EU i dodelu čvrstog kapaciteta. Odredbe o dodeli podeljene su na metodologiju dodele, standardne proizvode kapaciteta i sisteme aukcija kapaciteta u različitim vremenskim okvirima. On dalje reguliše povezivanje prekograničnih kapaciteta, inkrementalnog kapaciteta, prekidnog kapaciteta i platformi za rezervaciju kapaciteta.

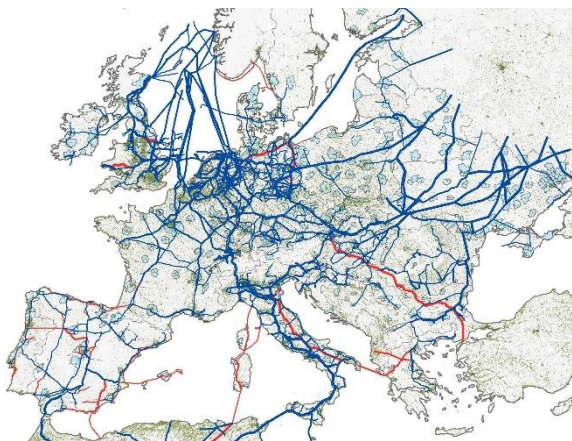

Mrežno pravilo o balansiranju gasa u prenosnim mrežama utvrđuje detaljne odredbe za sistem balansiranja gasa, obaveštenja o trgovini i alokacije, operativne procedure balansiranja i procedure nominacije i renominacije. Procedure balansiranja uključuju odredbe o kratkoročnim standardizovanim proizvodima i uspostavljanju trgovačke platforme za njihovu nabavku, kao i podsticaje za OTS-ove da preduzmu efikasne balansne mere.

Pravilo mreže o interoperabilnosti i razmeni podataka reguliše sporazume o interkonekciji, pod uslovom da se susedni OTS-ovi međusobno dogovore o pravilima za kontrolu protoka, principima merenja količine i kvaliteta gasa, pravilima za raspodelu količine gasa i komunikacijskim procedurama u slučaju vanrednih događaja. Nadalje, predviđa sistem rešavanja sporova i utvrđuje zajednički skup jedinica i odredbi za kvalitet gasa i odorizaciju.

Mrežno pravilo o usklađivanju tarifa ima za cilj homogenizovanje tarife za transport gasa unutar Evropske unije, promovišući fer i objektivne tarife, obezbeđujući metodologije o referentnim cenama, rezervnim cenama, klirinškim cenama i cenama za plaćanje, odredbe o usaglašavanju prihoda, utvrđivanju cena u paketu kapaciteta i kapaciteta na virtuelnim tačkama interkonekcije, zahteve za konsultacije i objave, i principe tarifa za inkrementalni kapacitet.

Procedure upravljanja zagušenjem su u osnovi smernice koje se bave pristupnim uslugama trećih strana u vezi sa OTS-om, principima mehanizama alokacije kapaciteta i procedurama upravljanja zagušenjem, kao i njihovom primenom u slučaju ugovornog zagušenja. Oni su takođe postavili tehničke informacije potrebne korisnicima mreže kako bi dobili efikasan pristup sistemu.

Dalja prioritarna područja uključuju pravila o sigurnosti i pouzdanosti mreže, pravila mrežne veze, pravila pristupa trećih strana, pravila razmene podataka i poravnanja, hitne operativne procedure i transparentnost. ACER ih trenutno razmatra.

iv Regulacija sigurnosti snabdevanja gasom

Uredba o sigurnosti snabdevanja gasom ima za cilj sprečiti prekid u snabdevanju Evropske unije gasom i osigurati koordiniran odgovor ako je potrebno. Njegov osnovni princip je da je sigurnost snabdevanja gasom zajednička odgovornost kompanija za prirodni gas, država članica i Komisije.

Ona obezbeđuje:

1. Uspostavljanje Koordinacione grupe za gas;
2. Razvoj snažne infrastrukturne mreže širom Evropske unije;
3. Razvoj standarda za snabdevanje gasom kako bi se osiguralo da ugroženi potrošači imaju snabdevanje u određenim ekstremnim okolnostima;
4. Sprovođenje redovne procene rizika od strane ENTSOG-a i koordinatora grupa država članica za regionalnu saradnju;
5. Uspostavljanje preventivnih akcionih planova i planova za hitne slučajeve, različite nivoe krize snabdevanja, regionalne i hitne reakcije Unije;
6. Načelo solidarnosti prema kojem, u teškoj krizi, susedne države članice treba da pomognu obezbeđenju neprekinutog snabdevanja gasom domaćinstava ;
7. Razmenu informacija i rukovanje poverljivim informacijama od strane različitih učesnika na tržištu i organa vlasti; i
8. Saradnju sa ugovornim stranama Energetske zajednice.

V Nafta

i Direktiva o licenciranju nafte i gasa

Direktiva o licenciranju nafte i gasa postavlja zajednička pravila koja imaju za cilj osigurati konkurentan i nediskriminatoran pristup trećim stranama za istraživanje i proizvodnju ugljovodnika na teritorijama država članica.

Ovlašćenja se moraju davati na transparentan i nediskriminatoran način svim zainteresovanim stranama. Procena odobrenja zasniva se na kriterijumima koji se odnose na tehničke i finansijske mogućnosti podnosioca zahteva i način na koji predlaže eksploataciju područja.

Granice područja ovlašćenja moraju biti određene na način da subjekt može delovati na najefikasniji način sa ekonomskog i tehničkog stanovišta. Ovo ima za cilj da podstakne najefikasnije sredstvo eksploatacije, jer u nekim slučajevima nekoliko subjekata to može učiniti efikasnije od pojedinačnih subjekata.

Države članice su dužne dostaviti za objavljivanje u Službenom listu Evropske unije informacije koje se odnose na odobrenje. Ove uključuju trajanje autorizacije, specifično područje i kriterije odabira. Nadalje, države članice su u obavezi da podnose godišnji izveštaj o otvorenim površinama, izdatim odobrenjima, pojedinostima o subjektima koji poseduju ovlašćenja i informacije o rezervama dostupnim na njihovoj teritoriji.

ii Direktiva o skladištenju nafte

Direktiva o zalihama nafte postavlja pravila za ublažavanje krize snabdevanja naftom u Evropskoj uniji. Ona takođe utvrđuje obaveze država članica da održavaju zalihe za hitne slučajeve, uključujući metodologiju za izračunavanje nivoa zaliha, kao i da osiguraju dostupnost zaliha. Države članice moraju voditi registar vanrednih zaliha i podneti godišnji izveštaj Komisiji. Države članice mogu uspostaviti centralno deoničarsko telo koje će pružiti podršku u ispunjavanju ovih obaveza.

Direktiva nameće propise ekonomskim operaterima i dozvoljava državama članicama da održavaju i upravljaju minimalnim nivoom specifičnih zaliha nafte, pružajući metodologije za izračunavanje sažetaka zaliha. Nadalje, Direktiva uspostavlja koordinacionu grupu za naftu i naftne derivate, dozvoljava Komisiji da preispita spremnost za hitne slučajeve i skladištenje zaliha i zahteva da države članice imaju hitne procedure u slučaju većeg poremećaja u snabdevanju.

VI Regulisanje Transevropske energetske infrastrukture

[Uredba o transevropskoj energetskej infrastrukturi](#)

(TEN-E) dopunjuje ciljeve Trećeg energetskeg paketa, uspostavljajući koncept projekata od zajedničkog interesa (eng. PCI). Reč je o infrastrukturnim projektima koji bi značajno doprineli razvoju unutrašnjeg tržišta i postizanju ciljeva Evropske komisije za 2020. godinu.

TEN-E posebno reguliše odabir, implementaciju i praćenje PCI, kao i procedure davanja dozvola, učešće javnosti, regulatorni tretman PCI, kriterijume podobnosti za finansiranje i smernice za kriterijume za dodelu finansijske pomoći.

PCI mogu imati koristi na više načina, uključujući ubrzane i efikasnije procedure izdavanja dozvola, poboljšani regulatorni tretman na nacionalnom nivou, pojednostavljene procedure procene životne sredine, povećano učešće javnosti putem konsultacija i pristup grantovima iz Instrumenta za povezivanje Evrope.

Listu PCI-a utvrđuje Evropska komisija svake dve godine; Dobivanje PCI statusa povećava atraktivnost projekta za vanjske investitore.

Projekat koji podnosi prijavu mora ispuniti niz kriterijuma da bi se smatrao PCI, u smislu da mora imati značajne koristi za najmanje dve države članice, doprineti integraciji tržišta i daljnjoj konkurenciji, poboljšati sigurnost snabdevanja za Evropsku uniju i smanjiti emisije ugljendioksida.

TEN-E daje Komisiji mogućnost da imenuje PCI putem delegiranih akata i utvrđuje uslove za njihovo izvršavanje. TEN-E dalje utvrđuje obaveze u vezi sa izveštavanjem i evaluacijom PCI-a, te obaveze informisanja i objavljivanja.

Evropska komisija je 15. decembra 2020. usvojila predlog za reviziju TEN-E koji će ograničiti PCI na projekte samo između država članica i osigurati novi režim za projekte od zajedničkog interesa (eng. PMI) za projekte koji povezuju države članice i treće zemlje. Revidirani TEN-E je, u vreme pisanja Biltena AERS, u raspravi u Evropskom parlamentu i Savetu Evrope.

VII Direktiva o obnovljivoj energiji

Preinačena Direktiva o obnovljivoj energiji (RED II) ključna je direktiva za opredeljenost Evropske unije proizvodnji i potrošnji obnovljive energije, koja postavlja specifični cilj ispunjavanja najmanje 32 posto svojih ukupnih energetskeg potreba za energijom iz obnovljivih izvora do 2030. i koji uključuje mere za različite sektore kako bi se to ostvarilo. Ovo uključuje odredbe za omogućavanje samo-potrošnje obnovljive energije, povećani cilj od 14 posto za udeo obnovljivih goriva u transportu do 2030. godine i pojačane kriterije za osiguranje bioenergetske održivosti.

RED II zahteva od država članica da postave obavezne nacionalne ciljeve i mere za korišćenje energije iz obnovljivih izvora, te da usvoje nacionalne akcione planove za obnovljivu energiju. Za postizanje ovih ciljeva, Direktiva predviđa statističke transfere, zajedničke projekte između država članica ili trećih zemalja i zajedničke šeme podrške između država članica.

Od država članica se traži da potrošačima, graditeljima, arhitektima i dobavljačima opreme pruže informacije i obuku o merama podrške i pojedinostima o koristima, troškovima i energetskej efikasnosti energije iz obnovljivih izvora.

Direktiva dalje reguliše pristup i rad prenosnih i distributivnih mreža, kriterijume održivosti za biogoriva i biotečnosti i proveru njihove usklađenosti. Komisija je dodatno dužna da prati i izveštava o poreklu i efektima biogoriva.

Drugi ključni aspekt RED II odnosi se na garancije porekla (eng. GO) električne energije, grejanja i hlađenja proizvedene iz obnovljivih izvora energije. GO sistem je uspostavljen u okviru prethodnika RED II, prve

Direktive o obnovljivoj energiji (RED) iz 2009. godine, kako bi se osiguralo da se može garantovati poreklo električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije.

RED II proširuje svrhu GO izvan obezbeđenja miksa goriva u snabdevanju na izričito pokrivanje potrošnje energije iz obnovljivih izvora od strane potrošača. GO će, osim električne energije iz obnovljivih izvora, biti otvorene da uključe gas iz obnovljivih izvora i vodonik.

RED II otvara nacionalne šeme podrške (uključujući one koje uključuju obavezne sertifikate o obnovljivoj energiji) kako bi uključili proizvodnju u drugim državama članicama EU, čime se državama članicama dozvoljava da podržavaju obnovljive proizvođače u drugim državama članicama.

Štaviše, predviđene su nove kvalifikacije za obračunavanje GO koje se izdaju proizvođačima koji primaju podršku, a osigurano je pravo potrošača koji proizvode vlastitu električnu energiju (poznati kao samopotrošači iz obnovljivih izvora) da prodaju bilo kakav višak uz zadržavanje svojih prava kao potrošača.

VIII Energetska efikasnost i Direktiva o energetskej efikasnosti

Originalna Direktiva o energetskej efikasnosti imala je za cilj promovisanje energetske efikasnosti u celoj Evropskoj uniji kako bi se ispunio cilj Evropske unije za 2020. godinu od 20 posto u pogledu energetske efikasnosti, čime se uklanjaju barijere koje ograničavaju efikasnost u snabdevanju i korišćenju energije. Uvedena u okviru Paketa čiste energije, izmenjena [Direktiva o energetskej efikasnosti](#) ažurira okvir politike do 2030. godine i dalje. Stupila je na snagu u decembru 2018., a države članice su imale rok do 25. juna 2020. (i do 25. oktobra 2020. za određene odredbe) da unesu izmene i dopune u skladu s važećom Direktivom o energetskej efikasnosti.

Ključni element izmenjene Direktive je glavni cilj energetske efikasnosti za 2030. godinu od najmanje 32,5 posto. Cilj, koji se zajednički treba postići u celoj EU, postavljen je u odnosu na projekcije modeliranja iz 2007. za 2030.

Izmenjena Direktiva dodatno ažurira obavezu uštede energije za države članice i proširuje prava potrošača, posebno u pogledu naplate i informacija o potrošnji energije putem sistema pametnih brojila.

Izmenjena Direktiva zahteva od država članica da postave nacionalne ciljeve energetske efikasnosti i strategiju za mobilizaciju investicija za poboljšanje energetske efikasnosti zgrada, pri čemu javna tela imaju ulogu uzora.

Ona reguliše javne nabavke u pogledu energetske efikasnosti, zahteva od država članica da uspostave šeme obaveza za energetske efikasnost i utvrđuje niz obaveza potrošača.

Od država članica se traži da podstaknu korišćenje energetske pregleda i sistema upravljanja energijom za krajnje potrošače, da krajnjim potrošačima omoguće brojila, besplatan pristup informacijama o brojlama i naplati i informacijama o energiji, te da implementiraju program osnaživanja potrošača.

Od država članica se dodatno traži da izvrše sveobuhvatnu procenu potencijala za primenu visokoefikasne kogeneracije i efikasnog daljinskog grejanja i hlađenja, te da osiguraju da, u obavljanju svojih dužnosti, NRA vode računa o merama energetske efikasnosti. Izmenjena Direktiva predviđa sistem šema kvalifikacije, akreditacije i sertifikacije za pružaoce energetske usluga, energetske pregleda, energetske menadžera i instalatera građevinskih elemenata koji se odnose na energiju ako država članica smatra da nema potrebnu tehničku kompetenciju.

Nadalje, od država članica se traži da promovišu tržišta energetske usluga za mala i srednja preduzeća, te im je dozvoljeno da uspostave nacionalni fond za energetske efikasnost i drugu finansijsku i tehničku podršku za povećanje energetske efikasnosti u različitim sektorima.

ii Direktiva o energetske performansama u zgradama

[Direktiva o energetske performansama zgrada](#) ima za cilj promovisanje poboljšanja energetske efikasnosti zgrada unutar Evropske unije. Uvedena u okviru Paketa čiste energije, izmenjena Direktiva o energetske performansama u zgradama stupila je na snagu u decembru 2018. i imala je rok za implementaciju 10. mart 2020. godine.

Neki od ključnih elemenata uvedenih izmenjenom Direktivom o energetske učincima u zgradama su obaveza država članica da uspostave dugoročne strategije obnove, s ciljem dekarbonizacije nacionalnih građevinskih fondova do 2050. (sa indikativnim prekretnicama do tada), kao i obaveza da se razviju minimalni zahtevi energetske performansi za stambene i nestambene zgrade, kao što je instaliranje punjača za električna vozila i detalji o sistemima grejanja i klimatizacije.

Nadalje, sve nove zgrade od 31. decembra 2020. moraju biti s gotovo nultom potrošnjom energije, a države članice moraju osigurati da se sertifikati o energetske karakteristikama izdaju kada se zgrade prodaju ili iznajmljuju. Nova Direktiva o energetske performansama u zgradama promoviše pametne tehnologije, uključujući zahteve za automatizaciju i sisteme upravljanja zgradama, kao i na uređajima koji regulišu temperaturu na nivou prostorije.

U oktobru 2020. Komisija je predstavila svoju strategiju talasa obnove, koja sadrži akcioni plan sa konkretnim regulatornim, finansijskim i merama za podsticanje obnove zgrada. Cilj strategije talasa renoviranja je da (barem) udvostruči godišnju stopu energetske obnove zgrada do 2030. godine i da podstakne dublju obnovu.

IX Dekarbonizacija

i Direktiva o trgovanju emisijama

Evropska šema za trgovinu emisijama stakleničkih gasova uspostavljena je [Direktivom o trgovanju emisijama](#) s ciljem značajnog smanjenja emisija gasova efekta staklene bašte kroz šemu ograničavanja i trgovine.

Operateri instalacija u određenim energetske intenzivnim sektorima (uključujući proizvodne pogone i elektrane) kao i operateri aviona dužni su da predaju jednak broj emisijskih jedinica kao ukupna emisija CO₂ proizvedena iz postrojenja za tu godinu.

Ove emisijske dozvole mogu se prodati ili kupiti neposredno od vlasnika ili na aukcijama. Ograničenje ukupnog broja raspoloživih emisijskih jedinica osigurava njihovu vrednost.

Kada operater ne može da preda dovoljno dozvola da pokrije sve svoje emisije, izriču se kazne. Operateri koji smanjuju emisije na nivo ispod svog limita mogu rezervirati višak dozvola kako bi pokrili svoje buduće potrebe ili prodati višak dozvola drugom operateru kome one nedostaju.

Broj dozvola se vremenom smanjuje, čime se osigurava da ukupne proizvedene emisije postepeno opadaju.

Direktiva o trgovini emisijama posebno reguliše:

1. Dozvole za emisije stakleničkih gasova i postupak njihove primene;
2. Obaveze obaveštavanja za operatere instalacija;
3. Izradu nacionalnog plana raspodele;
4. Metode raspodele naknada;
5. Transfer, predaja i ukidanje dozvola širom Evropske unije;
6. Validnost dodataka;
7. Smernice za praćenje i izveštavanje o emisijama; i
8. Provera izveštaja dostavljenih od strane operatera.

Odluke o dodeli naknada moraju biti dostupne javnosti, a države članice moraju uspostaviti registre naknada; Države članice takođe podležu obavezama izveštavanja. Komisija je dužna da odredi centralnog administratora koji će voditi nezavisan dnevnik transakcija, evidentirati izdavanje, prenos i poništenje odobrenja.

Direktiva o trgovini emisijama podržana je dodatnim zakonodavstvom, kao što je Uredba o registru koja uspostavlja sistem registara i reguliše kreiranje, brisanje i suspenziju računa, proveru emisija i usklađenost, obavljanje transakcija, dozvoljene dozvole, mehanizme trgovine, opšte tehničke zahteve i veze sa drugim šemama trgovanja emisijama stakleničkih gasova.

ETS je podjeljen u faze. Od 1. januara 2021. godine ETS je u fazi IV koja će pokrivati period od 2021. do 2030. godine. Direktiva ETS faze IV donosi nekoliko značajnih promena u EU ETS u poređenju sa režimom faze II, uključujući:

1. Jačanje EU ETS-a kao pokretača ulaganja povećanjem tempa godišnjeg smanjenja dozvola na 2,2 posto od 2021. godine i jačanjem mehanizma koji je uspostavila EU – poznatog kao rezerva za stabilnost tržišta – koji ima za cilj smanjenje viška emisijskih jedinica na tržištu ugljenika i poboljšati otpornost EU ETS-a na buduće šokove;
2. Osiguravanje da pravila za određivanje besplatne dodele naknada budu fokusiranija i odražavaju tehnološki proces; i
3. Pomaže industriji i energetskom sektoru da se suoče s izazovima inovacija i ulaganja u tranzicije s niskom emisijom ugljenika putem nekoliko mehanizama finansiranja s niskim emisijama ugljenika.

X Direktiva o hvatanju i skladištenju ugljenika

Direktiva o hvatanju i skladištenju ugljenika pruža pravni okvir za ekološki bezbedno geološko skladištenje ugljendioksida, regulišući izbor lokacija za skladištenje, uslove za dozvole za istraživanje i dozvole za skladištenje i operativne obaveze. Ove operativne obaveze uključuju:

1. Sastav tokova ugljendioksida i postupak njihovog prihvatanja;
2. Praćenje skladišnih objekata;
3. Obaveze izveštavanja operatera skladišta;
4. Inspekcije objekata;
5. Obaveze zatvaranja i nakon zatvaranja;
6. Pružanje finansijske sigurnosti od strane operatera za dozvole za skladištenje; i
7. Finansijski mehanizam za nadležni organ.

Država članica će imenovati nadležni organ da ispuni svoje dužnosti prema Direktivi, te da olakša prekograničnu saradnju i vodi registar dozvola i zatvorenih skladišta.

Direktiva dalje reguliše pristup trećih strana transportnoj mreži i lokacijama za skladištenje, i zahteva od država članica da pruže informacije javnosti u vezi sa operacijama skladištenja i redovno obaveštavaju Komisiju o implementaciji Direktive.

2022

Srećni praznici

